

MELISSA ROSE PICCINONNO

Ponovno propitivanje vrline u Shakespeareovim *Veselim ženama windsorskim*^I

Shakespeareove *Vesele žene windsorske* su komad o socijalnoj pravdi. Riječ je o inscenaciji vrste moći koju žene mogu iskoristiti u prostorima krajnjih ograničenja i kršenja. Ženski likovi u tom komadu, posebno gospođe Page i Ford, mogu primjenjivati načine ugnjetavanja kojima ih se moglo držati podređenima muškarcima, kako bi postigle vlastite ciljeve. A ti su jednostavni: žele živjeti mirnim životom, usrećiti vlastite muževe, pozitivno predstavljati svoj dom kao dobre domaćice i živjeti previše mirno da bi bile dostojne Shakespeareove pozornice. Sve se to razbija kao mogućnost u jednom trenutku – kad John Falstaff piše i dostavlja dva identična ljubavna pisma u kojima sugerira da varaju muževe.

Falstaffova pisma prekidaju namjeru *Veselih žena* da žive nenametljivim, zadovoljnim i poštenim životom, stvarajući pritisak da pronađu način da se zaštite kako bi mogle dokazati da su čestite. Njihovi napori da zaštite svoje dobro ime kako bi održale normalnost, u konačnici nadmašuju njihova očekivanja i dodaju radnu definiciju vrline koje se pridržavaju. Zato sama predstava, zapletom, postaje suprotnim kodeksom ponašanja za članove publike koji su bili upoznati s vladajućim obrascima autora poput Juana Luisa Vivesa, koji ne bi odobrili žensko veselje.

Gospođa Page i gospođa Ford mijenjaju definiciju vrline za stvaranje kontrakodeksa ponašanja za žene. (...) Razumijevanje proturječja svojstvenih kodeksima ponašanja koji su postojali tijekom izvorne izvedbe *The Merry Wives of Windsor* otkriva teške odluke koje su gospođe Page i Ford morale podu-

I Melissa Rose Piccinonno: "Redefining Virtue in Shakespeare's *Merry Wives of Windsor*" https://academicworks.cuny.edu/hc_sas_etds/171, Spring 5. 5. 2017.

zeti kad su se suočile s nevoljom koju im je donijela Falstaffova kleveta. Ono što *Vesele žene* čini jedinstvenima je odabrani aktivni pristup u borbi protiv nepravde, zbog čega je potrebno analizirati njihovu 'volju' i načine u nastojanju da zaštite svoje dobro ime.

I kršenjem i poštovanjem pravila ženstvenosti, gospođe Page i Ford nadilaze početni cilj kako bi zaštitile vlastitu vrlinu, mijenjajući njezinu definiciju da bi uključile veselje, duhovitost, pa čak i samoobranu. Žene se šale s muškarcima u njihovu prostoru, a oni ih pokušavaju poniziti, i to se pokazalo kao jedan od njihovih najvećih sredstava za zaštitu i transformaciju u predstavi. Taj pomak od pasivne 'vrline', na aktivnu 'Vrlinu' ispisanu velikim slovima – onaj koji prihvaćaju muževi u komediji – bio je potpuno suprotan onome što se u društvu smatralo prikladnim. Vrlinu, kako je definirana u popularnim kodeksima ponašanja toga razdoblja, bilo je gotovo nemoguće postići. Knjige kodeksa ponašanja objavljene su u svrhu stvaranja pravila koje su žene morale slijediti da bi održale dobar položaj u društvu; bile su vrsta instrukcija “kako do” koji je pružao savjete korak po korak. Juan Luis Vives, voditelj razgovora o ispravnom ženskom ponašanju, tvrdio je da će se ženu smatrati poniženom, unatoč tome što djeluje na sve načine dobro i čisto, ako se može dokazati da su joj misli pokvarene.

Vives je savjetovao ženama da budu čedne na sve načine, govoreći: “Ne ponosi se, sluškinjo, što si sveta tijela, ako si slomljena uma, niti zato što nitko nije dotaknuo tvoje tijelo premda su mnogi proboli tvoj um.”¹¹ U tom ulomku iz Vivesova kodeksa ponašanja za žene, čak i ako se žena ponašala bespri-

11 Vives, Juan Luis. “The Instruction of Christian Women.” *Daughters, Wives, and Widows: Writings by Men about Women and Marriage in England, 1500–1640*, Ed. Joan Larsen Klein, University of Illinois Press, 1992: 100–122. Print.

jekorno i uspijevala misliti samo neokaljane misli, ako bi se pojavile – što samo upućuje na to da je bila optužena – da joj se muškarac „probio“ u um, tada je se ne bi smatralo čestitom. Proturječnost u tom poimanju jest u činjenici da su žene istodobno imale kontrolu i da je i nisu posjedovale, nad svojom vrlinom. *Vesele žene* ne bore se samo protiv opasnosti Falstaffovih pisama, nego i protiv reakcije društva na takve optužbe.

Mogućnost da saznanje o Falstaffovim pismima postane javno, uništilo bi reputaciju *Veselih žena* čak i kad bi njihovi muževi povjerovali da je optužnica lažna, što ne bi bio slučaj s gospodinom Fordom, koji se tijekom cijele predstave ponaša impulzivno, što je posljedica neopravdane ljubomore. Dovoljno mu je uvjerljivo, kao i sam čin, ako su žene razotkrivene tek potaknuvši sumnju, pa i ako je u pitanju samo jedna osoba. To nam pokazuje da ne samo da je žena morala izbjegavati razmišljanje o drugim muškarcima, nego je također morala spriječiti muškarca od mogućeg tumačenja da je mislila na drugog. Nemogućnost da se to ocijeni učinila je to jednako nemogućom kao i kako ostati nezamijećenom ako je muškarac odlučio buljiti u ženu na takav neprimjeren način. Falstaff otkriva krhkost te slike. U pozadini njihovih života je sumnjičavost zajednice prema ženi koja jest ili postaje 'kurvom'. *Vesele žene* žele napredovati unutar svojega patrijarhalnog društvenog poretka; posljednje što žele je da su nepravedno definirane kao kurve. One doista žele živjeti u skladu s Vivesovom definicijom vrlina jer ta definicija utjelovljuje moć i standarde koje poštuju ljudi u njihovu društvu.

Žene žude biti u skladu s društvom i njihova je 'volja' ta koja ih tjera da usvoje aktivan pristup zaštiti svojega dobrog imena. *Vesele žene* predstavljaju stvarnost da će, kad strukture moći oko njih postavljaju zahtjeve,

one taj zahtjev postići na bilo koji način, ali neće dopustiti da ih patrijarhat ostavi krajnje ranjivima i oštećenima. Dobar primjer za povezivanje *Veselih žena* s drugim ženskim likovima koje su to učinile je Helena u *All's Well that Ends Well* / *Sve je dobro što se dobro svrši*.

Mnogo je kritika izrečeno na račun Helene zbog njezine aktivne potrage za vlastitim žudnjama. Ona slijedi 'pravila' koja propisuje društvo da bi ušla u brak s muškarcem kojega želi. Da bi u tome uspjela, mora prekršiti neka druga pravila i isplanirati trik s krevetom kojim će zarobiti Bertrama i prisiliti ga na konzumiranje njihova braka. I Helena i *Vesele žene* prisiljene su nadići granice društvene strukture, ali i ostati unutar granica društvenih ženskih normi. Kathryn Schwarz priznaje: "Tekstovi poput *All's Well That Ends Well* revidiraju taj mizogini diskurzivni sustav, zamišljajući žene koje se okreću ustrojstvima koja ih definiraju – patrijarhatu, hijerarhiji, romantičnoj komediji, pa same postavljaju pitanje: 'Što želiš?'"^{III}

Analizi Kathryn Schwarz može se dodati da se *Vesele žene*, poput Helene, ne samo okreću svojem patrijarhalnom sustavu i pitaju ga što želi, nego također pokazuju kako će to učiniti. To znači da će slijediti samo neke aspekte Vivesovih kodova, a druge će morati zanemariti kako bi ostvarile vlastite ciljeve. U procesu primjene vlastite 'volje' za postizanje 'želja' svojega patrijarhalnog poretka, *Vesele žene* stvaraju pomak u značenju same vrline. Bez obzira na to tko je, što je urušeno uvredljivim govorom, sve marginalizirane skupine koje imaju 'volju' asimilirati nemoguće standarde kako ih postavlja društvo, a i smišljeni su s namjerom da spriječe svaki stvarni napredak, imaju svoj stupanj nepromjenjivosti.

Ono o čemu se ne može pregovarati jest ono što određena skupina nije voljna žrtvovati, bez obzira na to koliko boli i borbe proživjela. Nastojeći dokazati svoju vrlinu, *Vesele žene* odbijaju odustati od zabave. Njihovo veselje, njihova duhovitost, njihov je primarni način za postizanje uspjeha u tom komadu; dakle njihovo ponavljanje pojmova vrline za postizanje svojega cilja nikad nije isprazno ponavljanje jer veselje krši Vivesova pravila. Veselje pruža *Veselim ženama* mogućnost ne samo da zadrže nadzor nad svojom okolinom nego i nad djelovanjima i reakcijama muškaraca koji ih okružuju.

Judith Butler teoretizira 'kontekst' u smislu načina na koji uvredljiv govor tumači osoba kojoj je namijenjena uvreda. Objasnjava da "neograničenost" konteksta jednostavno znači da je bilo koje ocrtavanje konteksta koji bi netko mogao izvesti samo podložno daljnjoj kontekstualizaciji i da konteksti nisu dani u jedinstvenim oblicima".^{IV} Ta se rekontekstualizacija može dogoditi kad se ponavljaju uvredljive riječi, poput „ti si kurva“, koje su namijenjene zarobljavanju žene i rekontekstualizirane su da bi napokon promijenile stvarnost. To pomicanje stvara nove prostore koji proizvode generativnu silu ondje gdje je u početku nije bilo. Za *Vesele žene* generativna snaga nastala kao rezultat takve promjene je redefiniranje Vrline da uključi ono od čega one nisu bile spremne odustati – radost! *Vesele žene* odbijaju biti žrtvama te društvene pljačke, a svoju vezu koriste da stvore djelatnost (onu koju inače ne bi postigle da su same) za povrat svoje reputacije 'dobrih žena' i da zadrže kontrolu u svrhu ostanka u pozadini društvenog krajolika – nespomenute i nevidljive. Njihovo djelovanje dolazi iz razumijevanja proturječja svojstvenih njihovu položaju.

III Schwarz, Kathryn. "My intents are fix'd": Constant Will in *All's Well That Ends Well*." *Shakespeare Quarterly* 58.2 (2007): 200– 227. ProjectMUSE. Web. 21 Mar. 2016.

IV Butler, J. (1997) *Excitable Speech: A Politics of the Performative*. New York: Routledge, str. 148.

Financijski, na primjer „jedno očito područje kontradikcije bili su različiti načini na koje su udane žene izvodile uloge opskrbe i razmjene koja se nominalno očekuje od njihovih muževa”.^V Žensko djelovanje, stoga, leži u pukotinama društvenih proturječja. Žene su mogle ostati nezamijećene kad su djelovale unutar tih proturječja, što ga je učinilo izvorom djelovanja. Nakon što su žene napadnute neopravdanom društvenom klevetom, gospođama Page i Ford proturječja su poticaj za usmjeravanje njihovih šala i pomicanje radnje, i to gotovo za sve dosjetke, da bi njihovo značenje vrline bilo redefinirano. Tako je predstava protukodeks ponašanja žena u kojem je vrlina predstavljena kao: pravo žene da živi neprimijećeno, kontradikcija s pukotinama u logici koje daju ženi mogućnost djelovanja da se zaštiti i višestruki način života koji uključuje pamet i neovisnost o muškarcima ili društvu. Strateško korištenje ženskih prijateljstava omogućuje ženama da se ponašaju poslušno te da su neposlušne prema zahtjevima 'dobre' žene (ženske norme), i da se podlože muškoj volji (muškom autoritetu), i odgovornosti žene unutar privatne sfere (kućne dužnosti). Preko tog prihvaćanja i odbacivanja kulturnih koncepata, vesele supruge prikazuju metodu pridobivanja ženskog djelovanja za manipuliranje situacijama i okretanje zrcala prema muškarcima, što omogućuje veselim suprugama da ostanu sigurnima ispod radara društva, odbijajući neželjena napredovanja vlastitom tehnikom te da razviju protukodeks ponašanja za sigurnost ženine vrline.

Vrlina je u ovoj komediji redefinirana jer se vesele žene koriste prijateljstvom za to da prikažu nove puteve za zaštitu ženskog ugleda koji nedostaju samom sustavu. Rabim riječ 'prikazati', a ne 'stvoriti', jer pragmatičan pristup zaštiti vrline u *Veselim ženama*

nije bio novi koncept, nego afirmacija snažljivosti čestitih žena koje su napredovale u Shakespeareovu društvu. *Vesele žene* u konačnici nude alternativni kodeks ponašanja za žensku vrlinu, jedan koji ne odbacuje djelovanje ili djelatnost, ali potvrđuje nov način da budemo kreposni.

Taj protukodeks ponašanja pruža način života koji je pragmatičniji, jer humanizira žene koje žive s takvim borbama, kao što je iskustvo gospođe Page i gospođe Ford. *Vesele žene* kompliciraju definiciju vrline Juana Luisa Vivesa jer pokazuju da za stvaranje iluzije slijeđenja nekih njegovih pravila ta pravila moraju biti prekršena. Na primjer, jednom kad je Falstaff u trenu napisao ona pisma *Veselim ženama*, oživio ih je iz života u skladu s pravilima vrline dva puta kršeći pouke za kršćanske žene. Ako im je prvi prijestup optužba za razuzdanost i otvorenost za primanje pisma poput Falstaffova, njihov drugi prijestup je da traže podršku jedna od druge, radije nego od svojih muževa.

Kao što Vivesov rad navodi, žena mora imati “čednost i veliku ljubav prema suprugu. Prvo mora donijeti sa sobom iz kuće svoga oca. Drugo mora uzeti nakon što jednom prođe kroz vrata svoga supruga; i otac i majka, rođaci i svi njezini prijatelji, računaju da će sve to pronaći samo u svoga muža.” Falstaffova pisma postaju optužbom jer umjesto da društvo istraži valjanost tih pisama, društvo bi sigurno odmah proglasilo vesele žene krivima. Publika zna da su žene nevine, ali je za likove u drami Falstaffova optužba dovoljna da stvori sumnju da su se žene bile upustile u bludno ponašanje, čak i ako je to ponašanje uključivalo nešto nevino poput pogleda ili pametne primjedbe.

Također, *Vesele žene* na kraju moraju dodatno prekršiti Vivesovo pravilo da samo gledaju u svojega supruga kako bi održale

V Shepard, Alexandra, “Manhood, Credit and Patriarchy in Early Modern England c. 1580 – 1640.” *Past & Present*, 167 (2000): 75– 106. Jstor. Web. 19 Sep. 2016, str. 90.

vlastiti imidž nakon što su pisma isporučena, što ih tjera da se za podršku obrate svojim prijateljima jer se doslovno ne mogu obratiti nikome drugom za potporu, najmanje svojim muževima. To ne znači nužno da žene krše Vivesovu definiciju vrline, ali to pokazuje i da žene nisu mogle živjeti strogo prema Vivesovu kodeksu ponašanja oslanjajući se samo na podršku svojega supruga i zajamčen život na dobrom glasu. Jednom kad je reputacija dovedena u pitanje, pasivno gledanje u supruga također ne bi jamčilo zaštitu vrline; žene su morale biti aktivne kako bi se zaštitile. Postoje žene koje su već izrazile frustraciju, što je omogućilo ovaj komad. Zapravo, pisci kao što je Jane Anger nabrajaju razloge potrebnosti kontrakodeksa ponašanja. Ogled Jane Anger „Njezina zaštita za žene“ / “Her Protection for Women” pretihodi *Veselim ženama* jer je također govorila u obranu ženske vrline; usporedba i kontrast toga dvoga otkriva da Shakespeareovo djelo čini više od izražavanja frustracije, ali pokazuje i da žena jest kreposna kad se koristi svojim djelovanjem da se aktivno zaštiti od napada.

Jane Anger piše: „Lav bjesni kad je gladan, ali čovjek vrijeđa kad se nasiti. Tigar je lišen svojih mladunaca dok je tigrica odsutna, ali muškarci naočigled nezasluženo otimaju ženama čast. Zmija napada kad joj tko stane na rep, ali zar se mi ne zabrinemo kad je naše tijelo podnožje za noge njihovoj podloj požudi?“^{VI} Anger uspoređuje interakcije životinja s nasilnim muškim ponašanjem prema ženama: gladnog lava i gnjevnog muškarca, tigra koji gubi mladunčad na putovanjima i muškarca koji krade ženinu čast i zmiju koja napada i reakciju žene kad muškarac na bilo

VI *Daughters, Wives, and Widows: Writings by Men about Women and Marriage in England, 1500 – 1640*, Ed. Joan Larsen Klein, University of Illinois Press, 1992: 173–188.

koji način zlostavlja njezino tijelo. *Vesele žene* dijele tu frustraciju izraženu riječima gospođe Ford:

„Da mi je znati kakva je oluja izbacila toga kita, s toliko tona ulja u trbuhu, na windsorsku obalu?“^{VII} (2.1.56-7).

Vesele žene dijele tu frustraciju, kao što je izraženo riječima gospođe Ford (2.1.56-7). „Kit“ je metafora za Falstaffa, koji im je prekinuo živote i sada im smeta. One također izražavaju koliko je neprivlačan, govoreći da ima „tone ulja u trbuhu“. Dio njihova bijesa dolazi od njegove drskosti da misli da će ih zanimati netko neugodan poput njega. Na sličan način kao i Jane Anger, ton gospođe Ford je frustrirajući, jer upotrebljava nasilni glagol 'izbaciti' kad govori o oluji koja ga je dovela do obale. Također je važno napomenuti da se i Jane Anger i gospođa Ford ne samo koriste životinjama kao metaforama za opisivanje nasilnog nametanja muškog ponašanja prema ženama, nego i postavljaju te usporedbe unutar retoričkog pitanja. I to pojačava ton frustracije. Glavna je razlika, međutim, u tome što Jane Anger i gospođa Ford usmjeravaju svoja pitanja na dva različita aspekta istoga problema.

Pitanje Jane Anger izražava njezinu reakciju kao što zmija napada kad je netko ugrozi, a pitanje gospođe Ford podrazumijeva i okolnosti koje su pridonijele tomu da bude povrijeđena dok spominje „oluje“ koje su osnažile Falstaffa. Jane Anger pokazuje da muškarci postaju ljutiti na isti način na koji i životinje, a i ona i gospođa Ford pokazuju svojim primjerima da se i žene imaju pravo

VII Shakespeare, W. (1982) *Vesele žene windsorske*, Zagreb: Nakladni zavod MH, str. 103/104, prijevod J. Torbarina, str. 45.

Shakespeare, W. (1997) *The Merry Wives of Windsor, The Norton Shakespeare*, New York: Norton & Company

“What tempest, I trow, threw this whale,
with so many tuns of oil in his belly, ashore at Windsor?”

ljutiti. Unekoliko *Vesele žene* nastavljaju zadatak koji je počeo rad Jane Anger, pokazujući kako ženina 'volja' i 'pamet' nisu samo ono što je čini kreposnom, ali pomaže joj da usmjeri svoj bijes u nešto generativno da zaštiti svoju vrlinu kad joj se prijeti. Najpoznatiji stihovi *Veselih žena* otkrivaju poantu Jane Anger: ženska vrlina i ženska pamet dva su dijela iste cjeline, i moraju postojati zajedno.

Nakon što su završile sa svojom drugom šalom, gospođa Page daje izjavu koja artikulira transformaciju koncepta ženske vrline: „Ta igra dokaze će pribaviti jasne / Da žene mogu biti vesele i časne.“^{VIII}

Ta se pouka često navodi u velikom dijelu tekstova o tom komadu. Riječ 'veselo' ima višestruke konotacije. 'Vesele' označava vesele, kao i pametne i lukave, kako se vidi po zamršenosti njihovih smicalica protiv Falstaffa i bezbrižnog tona kojim se ti planovi ostvaruju. Poštenje je cijenjena ženska vrlina, pa one dokazuju da mogu biti poštene, ali i oštroumne. Drugi dio tog navoda, iako nije uvijek uključen u skolastičku raspravu, jednako je (ako ne i više) kritičan prema njihovoj stajalištu: „Mi zlo ne činimo, mi šalimo se samo; / Da pas ne ujeđa kad laje, davno znamo.“^{IX} Ta stara izreka znači da pravi zlotvori šute. Ne samo da žene mogu biti vesele i poštene, nego i žene koje se ne brane i ponašaju se krotko – žene koje 'šute' ne dajući prioritete svojem samoodržanju

VIII Shakespeare, W. (1982) *Vesele žene windsorske*, op. cit. str. 104.

Shakespeare, W. (1997) *The Merry Wives of Windsor, The Norton Shakespeare*, op. cit.

“We'll leave a proof, by that which we will do, wives may be merry and yet honest too.” (4.2.99-100).

IX Shakespeare, W. (1982) *Vesele žene windsorske*, op. cit., str. 104.

Shakespeare, W. (1997) *The Merry Wives of Windsor, The Norton Shakespeare*, op. cit.

“We do not act that often jest and laugh; 'tis old but true: 'Still swine eats all the draff'” (Shakespeare 4.2.101-102).

– te su koje čine najveći zločin, zločin nad vlastitom dobrobiti.

Gospođa Page u nekim verzijama predstave te stihove govori sama na pozornici, a pouka koju izriče u suprotnosti je s onim što svi u publici podrazumijevaju kad promišljaju o vrlini; Juan Luis Vives ne bi podržao taj primjer čestitog ponašanja. Vesele žene dokazuju da vrlina ne može postojati ako ne postoji sposobnost da se bude lukav kad je potrebno. Za Vivesa se vrsta djelovanja potrebnog za lukavstvo može protumačiti kao 'nečedno'. Dvojba koju žene u komadu doživljavaju otkriva publici da nema boljeg načina da se zaštite, a dio onoga što žene čini kreposnima je sposobnost da zaštite ono čime se koriste, i to veseljem, šalama i domišljatošću. Neki znanstvenici smatraju da su *Vesele žene* barem djelomično krive za Falstaffove postupke, insinuirajući da možda ne bi bio drzak da ne postoje otvoreni ženski znakovi.

Ti znanstvenici smatraju *Vesele žene* kodeksom ponašanja koje nalikuje na Vivesovo, a ono što ne shvaćaju ili ne priznaju je da gospođe Page i Ford otjelotvoruju novi kodeks ponašanja za žene. *Vesele žene* trebale bi imati pravo prirodno se šaliti, podijeliti osmijeh sa svojim muškim kolegama ili pokazati svoju inteligenciju nekom duhovitom primjedbom. Komad rekonstruira shvaćanje ženske vrline, i zato što su uspješne u transformaciji pogleda svojih muževa, pa prema kraju komad treba tumačiti s novom definicijom vrline, a ne s tumačenjem vrline koje iznose znanstvenici koji ih nazivaju previše 'veselima'. Anne Parten na primjer njihovo ponašanje opisuje kao pretjerano; iako ne priznaje podršku tradicionalnim definicijama 'grešnosti', smatra da su *Vesele žene* pokazale dovoljno 'veselja' te ih učinile krivcima.

Analizirajući obred posramljenja u drami, Anne Parten izražava sljedeće: supruge nisu uspjele (za barem jednog promatrača) projicirati dojam besprijekorne čestitosti, zbog čega je ponižavanje Falstaffa nužno za dokazivanje njihove nevinosti.^X Ispravan aspekt njezine tvrdnje je insinucija da se ženama uvijek sudi i da one neprestano rade na dokazivanju svoje vrline; njihov je posao neprestano 'projicirati' svoje savršenstvo da bi ostale izvan javnog diskursa. Međutim, ona ne priznaje nemogućnost projiciranja savršenstva, pogotovo kad promatrači imaju zle namjere. Pokušava argumentirati da su Falstaffova pisma rezultat neuspjeha *Veselih žena*. Smatra da žene moraju preuzeti „neki stupanj odgovornosti za Falstaffovu hrabru drskost“.

Falstaffovo smišljanje dvaju ljubavnih pisama rezultat je njegove žudnje, a ne pretjeranog veselja žena u ovom komadu. Postupak *Veselih žena* prema Falstaffu, prije i nakon prijetnje njegovim pismima, ne upućuje na to da nisu uspjele svoju čednost učiniti 'besprijekornom', nego da se 'besprijekorna čednost' ne dokazuje onim što muškarac kaže, nego kako žena odgovara. Njihova sposobnost uključivanja duhovitosti kako bi dokazale svoju dobrotu, donosi im neupitno povjerenje njihovih muževa i komplicira tadašnju postojeću definiciju vrline. Ne samo da su *Merry Wives* pružile jasan akcijski plan za žene koje su napadnute muškim postupcima, nego su dale i savjet o tome kako se nositi s ljutnjom svojih muževa.

U četvrtom činu, nakon što su žene svojim muževima otkrile istinu o svojim trikovima, gospodin Ford izjavljuje: „Oprosti,

X Parten, A. "Falstaff's Horns: Masculine Inadequacy and Feminine Mirth in *The Merry Wives of Windsor*." *Studies in Philology* 82.2 (1985): 184–199. Print.

ženo. Odsad čini što te volja: / Posumnjat ću radije u sunca žar / Nego u tvoju vjernost. Sada ti je čast, / U onoga što doskora heretik je bio, / Čvrsta ko vjera.”^{XI}

U komadu su žene morale tajno djelovati po svojoj volji kako bi postigle učinkovitost potrebnu da se zaštite. Kao rezultat njihova mudrog djelovanja, gospodin Ford im je dao dopuštenje da u budućnosti slobodno djeluju po svojoj volji.

S obzirom na to da je tako malo tog komada napisano u stihovima, činjenica da gospodin Ford govori u stihu pridonosi važnosti njegovih riječi. Uostalom, gospođa Ford izjavljuje da su voljni ići tako daleko sa svojim šalama koliko god mogu, a da ne ugroze svoju iskrenost: „Ja ću pristati na svaku lopovštinu protiv njega / pod uvjetom da ne okalja neporočnost / našega poštenja.”^{XII} Uspješno su ulijevale povjerenje svojim muževima poduzimajući mjere protiv nepravde a da ne kompromitiraju svoj integritet. Gospodin Ford ima toliko povjerenja u svoju suprugu da izjavljuje da će joj vjerovati čak i kad svi znakovi upućuju na to da bi mogla biti nevjerna.

Međutim, da bi im gospodin Ford tako čvrsto vjerovao, *Vesele žene* su prije svega trebale vjerovati sebi. Znale su da ne mogu poduzeti nešto što bi ih kompromitiralo, ali

XI Shakespeare, W. (1982) *Vesele žene windsorske*, op. cit., str. 110.

Shakespeare, W. (1997) *The Merry Wives of Windsor, The Norton Shakespeare*, op. cit.

"Pardon me, wife. Henceforth do what thou wilt: / I rather will suspect the sun with cold / than thee with wantonness. Now doth thy honor / stand, / In him that was of late an heretic, / as firm as faith." (4.4.6-9)

XII Shakespeare, W. (1982) *Vesele žene windsorske*, op. cit., str. 46.

Shakespeare, W. (1997) *The Merry Wives of Windsor, The Norton Shakespeare*, op. cit.

"I will consent to act any villainy against him, that may not sully the chariness of our honesty." (2.1.87-9)

su također znale da, budući da vjeruju u sebe, ne mogu sjediti sa strane i dopustiti da im se toliko toga dogodi, a da ne postupe 'zlobno' protiv svojega zlostavljača. Dakle, vrlina prema *Veselim ženama* znači imati vjere u sebe da se poduzme nešto protiv zlostavljanja – čak i kad bi to bio rizik – služeći se duhovitošću i bez narušavanja vlastitog poštenja.

Ne samo interakcije i uspjesi supruga, nego i drugi elementi komada upućuju na to da radnja priče dopušta predstavi da prenese jasnu poruku ženama u publici. Mjesto radnje i radnja predstave društveno su vrijedni jer otvaraju put ponovnom razmatranju poimanja vrline tijekom razdoblja u kojem je komad izveden. Graham Holderness identificira dva načina na koja se ta predstava razlikuje od drugih Shakespeareovih djela: njezino je okružje moderno, blisko je, a i napisano je za srednju klasu.^{XIII} Za razliku od ostalih Shakespeareovih komada o 'rogonjama', kao što su *Troilo i Kresida*, *Othello*, pa čak i *Cymbelin*, u današnje vrijeme postupak *Veselih žena windsorskih* stvara priliku za prenošenje ideja.

(...)

Komad *Vesele žene windsorske* služi se žanrom komedije koja potkopava uobičajenu priču o rogonji kako bi se „razriješila antifeministička načela o rogonji otkrivajući da su supruge vjerne, muževi neobuzdani, a požudne ljubavnice budalaste, te da su rogati dostojno kažnjeni“.^{XIV} Na neki je način ta predstava prikaz empatije i izjave da je moguće ispraviti nepravde nastale nepravednim okolnostima, poput one s kojima se suočavaju gospođe Page i Ford. Za razliku

od ostalih komedija o rogonjama, *Vesele žene* ostvaruju kraj savršenstva, u kojem je sve savršeno jer svi dobivaju ono što zaslužuju. Ta predstava je u stanju *osporiti taj antifeministički stereotip da je biti rogonja nešto čega se treba bojati*. Također pokazuje da vrlina, prava vrlina, nije nešto što se također može nepravedno oduzeti. S obzirom na razumijevanja Shakespeareove publike, *Vesele žene* daju primjer kako se suprotstaviti antifeminističkom stereotipu i muškim protivnicima koji se uspoređuju s Falstaffom. Iako *Vesele žene* redefiniraju vrlinu u toj predstavi, njihov pravi cilj je pronaći način da zadrže svoj trenutni status žena koje žive nevidljive u društvu. Živjeti nezapaženo i ispod radara društva bio je idealan za žene tog razdoblja jer ih je štitio od prijetnje javne sramote ili smrti. Sposobnost da živi nezapaženo stvorila je siguran prostor za ženu. *Vesele žene* imaju jedinstvenu perspektivu zaštite nevidljivosti jer predstava završava tako da se svi problemi uredno riješe.

Prijevod: LJILJANA FILIPOVIĆ

XIII Holderness, Graham. "Cleaning House: the Courtly and the Popular in The Merry Wives of Windsor." *Critical Survey* 22.1 (2010): 26–40. Jstor. Web. 3. Dec. 2016.

XIV St. Pierre, Ronald. "'Who's a Cuckold Now?' Cuckoldry in The Merry Wives of Windsor." *Shoin Literary Review* 21 (1987): 103–122. Print.